

Warszawa, 14 lutego 2025 r.

Szanowny Pan
Donald TUSK
Prezes Rady Ministrów RP

Apel organizacji pozarządowych w sprawie decyzji prezydenta Stanów Zjednoczonych Donalda Trumpa o wstrzymaniu finansowania na pomoc zagraniczną

Szanowny Panie Premierze,

21 stycznia Prezydent Stanów Zjednoczonych Donald Trump podpisał dekret zawieszający na 90 dni wszystkie programy amerykańskiej pomocy zagranicznej w celu dokonania ich ponownej oceny pod kątem zgodności z priorytetami polityki zagranicznej USA w myśl zasady „America First”. Wobec ograniczenia finansowania, które nastąpiło z dnia na dzień bez żadnego ostrzeżenia, część z nas – polskich i europejskich organizacji pozarządowych utraciło od kilkunastu do nawet 70–80 proc. swojego budżetu. Zmusiło nas to do natychmiastowego zawieszenia części kluczowych zadań związanych z odpowiedzią kryzysową i niesieniem pomocy tym najbardziej potrzebującym, rozwojem społeczeństwa obywatelskiego i wzmocnieniem instytucji demokratycznych, a w niektórych przypadkach – postawiło pod znakiem zapytania dalsze funkcjonowanie. Sytuacja ta niesie za sobą poważne konsekwencje społeczno-polityczne i wymaga adekwatnej i pilnej reakcji.

Jak pokazało doświadczenie ostatnich lat - w tym pandemia, wojna w Ukrainie czy walka z żywołem i odbudowa po powodzi - społeczeństwo obywatelskie odgrywa kluczową rolę w budowaniu odpornych na kryzysy społeczeństw, adresowaniu nierówności i dostarczaniu podstawowych usług społecznych tam, gdzie państwo nie dociera na czas. Wycofane fundusze były przeznaczone m.in. na bezpośrednie wsparcie osób uchodźczych z Ukrainy na poziomie podstawowego zabezpieczenia bytowego, niezbędną pomoc mieszkaniową, rzeczową i psychologiczną dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, świadczenia zdrowotne i zapewnienie godnych warunków porodu i opieki zdrowotnej dla matek i noworodków, wsparcie seniorów, przeciwdziałanie przemocy, represji i torturom, ochronę praw kobiet, osób z niepełnosprawnościami, społeczności LGBT+ i innych grup narażonych na dyskryminację. Konsekwencją tej sytuacji jest pozostawienie dziesiątek tysięcy osób bez niezbędnej pomocy, co może prowadzić do kolejnego kryzysu humanitarnego i skokowego wzrostu liczby osób w kryzysie bezdomności oraz negatywnie wpłynąć na stabilność społeczną, ekonomiczną i polityczną.

Decyzje amerykańskiej administracji dotknęły także organizacje działające na rzecz edukacji obywatelskiej i prawnej oraz zwiększania partycypacji w życiu publicznym. Wiele z nich straciło z dnia na dzień możliwość kontynuacji działań służących ochronie i wzmocnieniu demokracji i procesów demokratycznych oraz przeciwdziałaniu dezinformacji inspirowanej przez antydemokratyczne reżimy, a w szczególności Rosję. Przekłada się to na osłabienie społecznej odporności i podważa działania na rzecz wzmocnienia bezpieczeństwa Polski, które stanowią priorytet dla Pana rządu. Ponadto, stabilny sektor pozarządowy zapewnia zatrudnienie tysiącom pracowników, a działania organizacji pozarządowych wpływają na m.in. wzrost przejrzystości działania instytucji państwowych i przeciwdziałanie korupcji, co z kolei przekłada się na korzystne warunki dla wzrostu gospodarczego.

Oczywistym jest, że w obecnej sytuacji geopolitycznej stabilność i spójność społeczeństwa są szczególnie ważne, a osłabienie polskich organizacji poważnie narusza możliwości reagowania kryzysowego naszego państwa.

W związku z powyższym apelujemy do Pana Premiera o niezwłoczne uruchomienie mechanizmu wsparcia kryzysowego oraz wprowadzenie pomocy pomostowej dla polskich organizacji, które utraciły środki w wyniku tej decyzji. Rekomendujemy przegląd modeli i źródeł finansowania, ewaluację regulacji i procedur konkursowych (niewspółmiernie drobiazgowych i biurokratycznych w porównaniu z amerykańskim systemem dotacji rządowych) oraz analizę potrzeb organizacji społecznych, którym, w obliczu zniknięcia z rynku co najmniej 30 proc. finansowania – grozi zawieszenie działań. Działanie to pomoże nie tylko częściowo ograniczyć negatywne skutki wstrzymania środków dla samych organizacji, ich pracowników oraz wolontariuszy, ale przede wszystkim przyczyni się do kontynuacji wsparcia dla osób i programów pomocowych w całym kraju.

Zwracamy również uwagę, że skutki tej decyzji wykraczają poza granice Polski, wpływając na organizacje w całej Unii Europejskiej. Apelujemy, aby Polska – jako państwo sprawujące obecnie prezydencję w Radzie UE – podjęła inicjatywę na forum europejskim w celu wypracowania wspólnej odpowiedzi na ten kryzys. Istotne jest opracowanie mechanizmów awaryjnego finansowania organizacji społecznych w przypadku nagłego wycofania zewnętrznych funduszy, co mogłoby nastąpić poprzez stworzenie unijnego funduszu stabilizacyjnego oraz odpowiednie przekierowanie środków unijnych w ramach reakcji kryzysowej już teraz. Ponadto, stabilność organizacji społecznych będzie możliwa, jeśli ich finansowanie będzie oparte zarówno o środki publiczne jak i prywatne. Z tego względu elementem tego systemu powinna być promocja filantropii i wprowadzenie zachęt podatkowych, aby firmy i obywatele finansowo wspierali cele publiczne. Europa – budując swoje bezpieczeństwo i odporność – powinna liczyć przede wszystkim na siebie.

Apelujemy do polskich władz oraz instytucji europejskich, aby ten kryzysowy moment stał się punktem zwrotnym i doprowadził do wzięcia większej odpowiedzialności, również finansowej, za wyzwania z jakimi mierzą się społeczeństwa w Polsce i innych częściach Europy. Amerykańskie wsparcie było kluczowe dla powojennej odbudowy naszego kontynentu i dla odbudowy demokratycznych instytucji w Europie Środkowo-Wschodniej po 1989 roku. Najwyższa pora, abyśmy przestali oglądać się za siebie i wzięli sprawy w swoje ręce.

Obecna sytuacja wymaga solidarności i odpowiedzialności zarówno na poziomie krajowym, jak i europejskim. Apelujemy do Rządu RP o podjęcie niezwłocznych działań w tej sprawie i włączenie organizacji społecznych w proces wypracowywania odpowiednich rozwiązań. Jako przedstawiciele i przedstawicielki sektora pozarządowego, deklarujemy gotowość do współpracy i pozostajemy do dyspozycji w celu omówienia możliwych działań w ramach spotkania z Panem Premierem lub właściwymi przedstawicielami rządu.

Do wiadomości:

Ministra ds. Społeczeństwa Obywatelskiego

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Ministerstwo Sprawiedliwości

Ministerstwo Edukacji Narodowej